

УДК 378:4:52 (477.74-25)

С.М. Степаненко, *д.ф.-м.н., проф.*, **Сербов М.Г.**, *к.г.н., доц.*, **Ю.С. Тучковенко**, *д.г.н., проф.*, **А.М. Польовий**, *д.г.н., проф.*, **І.В. Бубнов**, *к.і.н., доц.*
Одеський державний екологічний університет

ОДЕСЬКОМУ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТУ – ОДЕСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ – 80 РОКІВ

Бурхливий розвиток Гідрометеорологічної служби України наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст. вимагав відповідного кадрового забезпечення, тобто невідкладного вирішення питань організації і подальшого розвитку гідрометеорологічної освіти і науки. *Відповідаючи на цю гостру потребу в спеціалістах-гідрометеорологах, союзний і республіканський уряди прийняли постанови про створення московського і харківського спеціалізованих ВНЗ. Так була заснована система вищої гідрометеорологічної освіти в СРСР.*

У відповідності з Постановою РНК УСРР від 21 квітня 1932 р. № 22/742 був заснований **Харківський інженерний гідрометеорологічний інститут (ХІГМІ)** у складі ГІМЕКОМУ України.

Про оголошений ГІМЕКОМом України 3 травня 1932 р. набір студентів до ХІГМІ повідомила 14 травня преса столиці. 25 травня закінчувався цей набір студентів для 1-го курсу денної і вечірньої форм навчання в ХІГМІ на такі **факультети**: 1) **метеорології і кліматології** для підготовки інженерів-метеорологів і кліматологів; 2) **гідрології річок і гідрогеології** для підготовки інженерів-гідрологів і гідрогеологів; 3) **океанографічний** – інженерів-гідрологів моря.

Навчальні заняття в новому вищому навчальному закладі – ХІГМІ – почалися 6 червня 1932 р. У жовтні 1932 р. проведено другий набір студентів (тоді заняття відбувалися впродовж всього року).

Протягом першого навчального року було укомплектовано професорсько-викладацький склад з 35 осіб і сформовано структуру гідрометінституту. *ХІГМІ став інститутом союзного підпорядкування і другим після Московського (заснованого в липні 1930 р.) ВНЗ такого профілю; крім них тоді в світі не було спеціальних вищих навчальних закладів по підготовці фахівців з гідрометеорології.*

Саме специфіка нового профілю підготовки обумовлювала складнощі становлення Харківського інженерного гідрометеорологічного інституту. Про те, як це було нелегко, свідчить сам факт зміни впродовж першого навчального року двох директорів ХІГМІ – **О.Г. Кудінова** і **В.О. Казанського**. Перший директор О.Г. Кудінов (географ) взявся за справи інституту з великим душевним піднесенням. Незабаром директором став В.О. Казанський, наприкінці 1932 р. В.О. Казанський передав керівництво інститутом своєму заступнику – **Богатирю Т.К.**

З моменту заснування інституту в ньому працювали: М.М. Акимович – доцент-метеоролог, Д.К. Педаєв – професор-кліматолог, Я.Т. Ненько – професор-гідролог, П.А. Соловійов – професор-математик, П.М. Дармостук – професор-математик, Н.К. Софотеров – доцент-геофізик, М.П. Чеботарьов – доцент-гідролог, П.Л. Томашевич – доцент-кліматолог та багато інших. Кожен з них зробив неоціненний внесок в становлення і розвиток інституту.

У 1934 р. в ХІГМІ вже були створені обладнані навчальні кабінети і бази. На 2-х факультетах (гідрологічному і метеорологічному) навчалось 314 студентів; професорсько-викладацький склад налічував 43 особи: професорів – 13, доцентів – 10, викладачів і асистентів – 20, адміністративно-господарський і технічний персонал – 28 осіб. За станом на 1 січня 1937 р. інститут мав навчальних приміщень корисної площі 800 кв.м, на якій навчалось 389 студентів, і гуртожиток житлової площі 776 кв.м.

В 1934р. директор інституту Т.К. Богатир очолив ГУЄГМС УСРР. Директором же ХІГМІ став **А.Т. Солодовников**. З 1937р. аж до 1942р. пост директора ХІГМІ займав **С.П. Заулошнов**.

У 1937р. в інституті відбулася знаменна подія – в два випуски (весняно-літній та осінній) дипломи про закінчення ХІГМІ одержали перші 144 чол. Ці випускники були першими спеціалістами-гідрологами, гідрогеологами, метеорологами, кліматологами, підготовленими нашим ВНЗ. Першовипускники інституту відчутно поповнили оперативні і наукові установи ГМС СРСР. Випускники ХІГМІ обслуговували метеорологічними даними і прогнозами експедиційні кораблі і криголами Арктики, експедицію на дрейфуючій в кризі станції “СП-1” (1937-1938) та ін. За обслуговування метеоінформацією авіації і флоту під час зняття Папанінської експедиції з крижини випускників ХІГМІ **С.К. Авербуха** і **Б.І. Алєйнича** у 1938 р. було нагороджено орденом “Знак Пошани”.

З 1938 р. при ХІГМІ почала підготовку науково-педагогічних кадрів **аспірантура**. Після складення вступних іспитів аспірантами стали: з **аерології** – В.О. Зайченко і Г.П. Дубинський (науковий керівник – професор В.А. Ханевський); із **синоптичної метеорології** – Р.С. Голубов і Ю.І. Соколовський (науковий керівник – доцент Т.Г. Акімович); з **гідрології** – Г.П.Калінін і А.М.Чорний (науковий керівник – професор Я.Т. Ненько).

Наприкінці 30-х рр. ХІГМІ ще належав до невеликих ВНЗ, в якому навчалося близько 500 студентів, але в ньому працював чудовий професорсько-викладацький колектив. Інститут мав добре технічно оснащені лабораторії, кабінети, навчальні і виробничі бази, прекрасну бібліотеку. Тому до початку війни ХІГМІ щорічно визнавався одним із кращих ВНЗ України.

Після початку війни в червні 1941р. всю Гідрометслужбу в країні перевели до складу Збройних Сил. Весь чоловічий контингент інституту став проходити воєнно-мобілізаційний відбір через військовий комісаріат. Придатних до стройової служби студентів переведено з ХІГМІ до Вищого військового гідрометеорологічного інституту (ВВГМІ), щойно створеного на базі Московського гідрометеорологічного інституту (МГМІ) та ХІГМІ. Решта студентів і співробітників ХІГМІ організовано працювала на збиранні врожаю, на будіванні оборонної лінії, в пожежних дружинах, у військових госпіталях тощо. Незважаючи на воєнні події, 1941-1942 навчальний рік почався, як завжди, 1 вересня. Невдовзі за розпорядженням Головного Управління Гідрометслужби всі заняття в інституті припинили. Інститут почав готуватися до евакуації.

За планом евакуації інститут чекав свого відправлення в Башкирію – до залізничного вузла Белебея. Директор інституту С.П. Заулошнов одержав розпорядження особисто виїхати з Харкова, щоб завчасно підготувати приміщення для роботи інституту в умовах евакуації. Керівництво евакуацією інституту було доручено аспіранту (і викладачу) Г.П. Дубинському.

Нарешті інститут дочекався своєї черги від'їзду з Харкова. Але ворог вже підходив до міста. Надвечір 19 жовтня Г.П. Дубинський одержав посадкові талони для професорсько-викладацького складу в останній ешелон, який виходив з міста.

Група з 9 викладачів і 25 студентів на чолі з Г.П. Дубинським, яка отримала посадкові талони, не мала можливості евакуювати інститутське устаткування, майно. Таким же чином, на жаль, згинув весь архів інституту.

Інститутська група викладачів і студентів на чолі з Г.П. Дубинським прибула до Ашхабада в кінці листопада. Через півтора тижні самостійно добралися до Ашхабада ще декілька викладачів і студентів.

Уряд Туркменської РСР і Туркменське Управління ГМС надали всім евакуйованим притулок, виділили приміщення і допомогли коштами, технічним оснащенням, підручниками, посібниками для нормальної роботи інституту, сприяли розширенню складу викладачів і збільшенню набору студентів.

1 січня 1942 р. почалися заняття на всіх курсах гідрометеорологічного інституту, крім першого; тоді вже налічувалося майже 50 студентів. Навчальний процес інститут проводив у приміщеннях метеорологічної обсерваторії “Ашхабад-1”, розташованій на відстані 8 км від міста серед барханів піщаної пустелі Каракуми.

Наказом ректора С.П. Заулошнова від 17 січня 1942 р. на перший курс зараховано 43 особи, а на другий – 13 осіб.

Підготовка спеціалістів гідрометеорологічного профілю мала важливе значення для забезпечення бойових дій Червоної Армії, тому наш інститут на початку 1942 року був підпорядкований Головному управлінню Гідрометслужби Червоної Армії та отримав назву “Харківський гідрометеорологічний інститут Червоної Армії (ХГМІ ЧА)”.

Поступово збільшувався педагогічний колектив інституту. Викладацькими кадрами з метеорології інститут в основному забезпечувався. Це були: евакуйовані доценти І.В. Бут і П.Л. Томашевич, викладачі (майбутні вчені) Г.П. Дубинський і В.О. Зайченко, запрошені з Московського державного університету професори Б.П. Алісов і І.П. Астапович, доценти Маркушевич, Вількен, з Туркменського Управління ГМС – В.Г. Синютін та ін. Явно не вистачало гідрологів; спочатку лекції з цієї науки читали викладачі (майбутні вчені) Г.П. Калінін і М.І.П’ятак, а практичні заняття проводила викладачка Л.Г. Котлярова; згодом кадри гідрологів інституту поповнилися доцентами А.М. Басіним і В.В. Аристовським. Фізико-хіміко-математичні науки в інституті викладали доцент Я.М. Фогель, асистенти К.С. Гаргер, І.Г. Вітензон, Р.Л. Штейн. Пізніше в педагогічний колектив інституту влилися І.Г. Лютерштейн, І.Ф. Бурлай, В.А. Бауман, В.В. Торлецька і Г.М. Мирак’ян.

У травні 1942р. новим директором ХГМІ призначено начальника метеорологічного факультету Вищого військового гідрометеорологічного інституту (евакуйованого до Ленінабада Таджикиської РСР) доцента *Грінвальда Давида Ісаковича*, а заступником директора з навчальної і наукової роботи – доцента В.В. Аристовського.

Невдовзі нова дирекція ХГМІ змогла добитися майже повної злагожденості в організації навчального процесу і значного покращення побутових умов всього колективу інституту. Так, зокрема, замість приміщення метеорологічної обсерваторії “Ашхабад-1” інституту надали окремих навчальний корпус у центрі міста, де було розташовано аудиторії, лабораторії, їдальню.

Вже до кінця 1942р. ХГМІ підготував два (6-й і 7-й) прискорені випуски спеціалістів. З кожним наступним роком кількість підготовлених інституту спеціалістів помітно збільшувалася. Контингент студентів досяг 300 осіб. Всього за період перебування в Ашхабаді ХГМІ випустив більше 250 дипломованих спеціалістів. Більшість з них поповнили гідрометеорологічні підрозділи Збройних Сил і працювали безпосередньо у прифронтових зонах. Адже для забезпечення потреб фронту тоді були створені гідрометеослужби різних родів наземних військ, надводних, підводних і військово-повітряних сил. Функціонували пересувні гідрометеовідділення, радіометцентри, метеостанції аеродромного обслуговування, фронтові гідрометеостанції і т.д. За свою повну хоробрість і доблесті ратну працю випускники ХГМІ нагороджені орденами і медалями; їх славні справи відображені в хроніці воєнних днів, у воєнно-історичній літературі.

Достойні особливого захоплення ті **випускники ХГМІ, які, виявляючи мужність, відвагу на війні, пройшли з перших і до останніх її днів**, а в подальшому ще й стали відомими вченими – докторами наук, професорами: О.М. Раєвський, І.М. Безуглий, М.Х. Байдал, А.В. Ткаченко, Г.Ф. Прихотько, І.А. Забабурін та ін. Весь тягар фронтового життя винесли на своїх плечах випускниці інституту А.С. Семененко, Л.В. Єременко, Л.Г. Онуфрієнко, К.С. Якімова, В.С. Навроцька та ін. Разом із фронтами, що громили німецько-фашистські групи армій і звільняли від них рідну землю, тримали курс на захід з пересувними гідрометеостанціями, а також відновлювали гідрометеорологічну систему не тільки на території своєї країни, а й тих країн, які

визволяли, такі випускники ХІГМІ: В.Н. Визольмирський, А.А. Дудко, М.В. Димський, Л.Б. Жеребицький, І.А. Забабурін, Л.І. Козаков, А.К.Козаченко, П.М. Костенко, А.В. Машенко, А.Ф. Муленко, М.А. Разгон, В.А. Романенко, М.Ф. Сільченко, І.В. Тюпа, Г.Л. Тютюнник та ін. Багато випускників ХІГМІ очолювали крупні підрозділи Гідрометеослужби і закінчили Велику Вітчизняну війну з військовими званнями підполковників і полковників: В.Г. Холкін, М.І. Бровкін, І.М. Безуглий, Г.І. Коган-Белецький, Л.І. Козаков, Г.Л. Тютюнник, М.М. Іоффе, Г.І. Гоголь, Ю.І. Щербина, Г.Г. Черкащенко, І.Ф. Тутов та ін.

Загинули в боях смертю хоробрих–випускники інституту: Ю.Белан, В.Макушенко, І.Сергієнко, В.Ізотов, П.Плюйко, М.Левинський, Л.Самохвалов, В.Пшеничний, М.Лашенко, Л.Митленко, В.Зорін, Б.Тигранянц; *добровольці-третьокурсники:* Л.Бруклішевський, С.Аленбах, М.Глянцев.

Перебуваючи в Ашхабаді у грізну пору війни, ХІГМІ зміг, наскільки було можливо, поновити свої науково-творчі сили, створити навчально-практичну базу і з честю виконувати своє завдання по підготовці унікальних кадрів для країни. Начальник ГУГМС ЧА бригадний воєнінженер Є.К. Федоров високо оцінив роботу невеликого колективу викладачів ХІГМІ ЧА на потреби забезпечення бойових дій по розгрому ворога у Великій Вітчизняній війні. У виданому ним наказі № 599 від 23 грудня 1942 р. *«за успешное проведение приёма студентов на 1-й курс и старшие курсы института, проделанную работу по восстановлению института»* оголошена подяка і премійовані викладачі та директор.

Самовіддана праця колективу інституту була відзначена в Указі Президії Верховної Ради СРСР від 19 червня 1943 р. Цим Указом Президії Верховної Ради СРСР група працівників Гідрометслужби ЧА була нагороджена орденами і медалями *«за гидрометеорологическое обеспечение Красной Армии и Военно-Морского Флота»*, в тому числі і директор ХІГМІ ЧА Д.І. Грінвальд – медаллю *«За трудовую доблесть»*.

9 липня 1944р. РНК СРСР прийняла Постанову № 844/221с, одним із пунктів якої було *«О перебазировании Харьковского гидрометеорологического института из г.Ашхабада в г.Одессу с переименованием его в Одесский гидрометеорологический институт и с предоставлением ему помещений для учебного корпуса и общежития на 400 человек»*. Постанова РНК СРСР зобов'язувала відповідні місцеві органи влади посприяти перебазуванню інституту з м. Ашхабада до м. Одеси.

Колектив інституту ретельно готувався до реевакуації; всіх студентів, які проходили виробничу практику, викликали до інституту. Варто зазначити, що за той же короткий термін підготовки до реевакуації група студентів, очолювана доцентом Г.М. Мирак'яном, на Ашхабадському склозаводі змогла заробити 1000 кв.м скла для ремонту інститутських приміщень в Одесі. У липні 1944р. ректор Д.І. Грінвальд від'їхав до Одеси, де йому було запропоновано для навчального корпусу інституту пошкоджену снарядами будівлю колишньої школи на вулиці Ботанічній, 4 (нині проспект Гагаріна) і декілька приміщень для гуртожитку студентів та квартир викладачів і співробітників.

Інститутський ешелон відправився із Ашхабада 6 вересня 1944р., а вже 29 вересня понад 320 осіб – студентів, викладачів, співробітників, а також небагате обладнання інституту і вантажна машина товарним потягом в 23 вагони на чолі з начальником ешелону В.О. Зайченком прибули до Одеси. 1 листопада 1944 р. в ОГМІ на дві зміни почалися заняття студентів всіх курсів. Тоді в колективі інституту налічувалося майже 500 студентів і більше 30 викладачів.

В Одесі інститут по суті відроджувався знову. Напружена робота всього колективу по відродженню інституту була відзначена – 20 серпня 1945 р. за наказом №360

начальника ГУГМС ЧА генерал-майора Героя Радянського Союзу Є.К. Федорова “за велику і добре організовану роботу у справі підготовки спеціалістів під час Великої Вітчизняної війни” групі викладачів ОГМІ була оголошена подяка і видана грошова премія.

Влітку 1945р. інститут здійснив перший в Одесі випуск спеціалістів-метеорологів та інженерів-гідрологів. Якщо в подальшому на перші курси проводилися звичайні набори студентів, то на старші курси ще продовжували повертатися фронтовики. Саме тоді прийшли в інститут: Ф. Гришачов (авіатехнік прославленої ескадрильї «Нормандія-Неман»), М. Шульга (яка чудом залилася живою, коли фашисти винесли їй смертний вирок), Є. Пинченко, В. Шляхов, Г. Кановей, В. Чехунов, С. Кошинський, В. Мінервін, С. Богусловський, О. Прусенков, А. Руднев, А. Мельник, І. Лизлов, В. Кочнев, О. Богатко, М. Гоптарьов, О. Шереметєвська, Є. Собченко, А. В’юник, М. Аксарін, З. Халевицький та ін. Майже всі вони після закінчення ОГМІ з часом стали відомими вченими, лауреатами державних премій або керівниками крупних підрозділів Гідрометеорологічної служби країни.

Протягом 1945-1946 рр. ОГМІ відновив роботу аспірантури. Першими післявоєнними аспірантами стали В.Є. Іванов (в подальшому – академік), Е.А. Бурман, М.І. Булеєв, В.Є. Вид. Невдовзі до аспірантури поступили Б.І. Слободов, Т.В. Одрова, В.С. Навроцька, К.В. Голуб; поновили навчання довоєнні аспіранти Л.М. Кравцова і Г.І. Перельот. У аспірантів немало часу займала викладацька робота. Керували аспірантами доценти П.С. Богданов, І.В. Бут, Т.Г. Акімович, П.Л. Томашевич, Ф.А. Белецький та ін.

У ті роки співробітники ОГМІ вступали також до аспірантури інших науково-дослідних установ гідрометеорологічного профілю: Л.М. Гутман, С.А. Машкович та ін. були прийняті до відділу динамічної метеорології Центрального інституту прогнозів (ЦІП), С.М. Шметер, Є.І. Варле, В.Є. Мінервін, В.І. Шляхов та ін. – до Центральної аерологічної обсерваторії (ЦАО) Гідрометеослужби СРСР.

У перші післявоєнні роки Одеський гідрометеорологічний інститут швидко розвивався і невдовзі в ньому все нормалізувалося: придбали меблі, устаткували спеціалізовані кабінети, синоптичний архів, відкрили навчальне бюро погоди, створили навчальні бази. Першою навчальною базою стала метеорологічна станція, створена за ініціативою П.Л. Томашевича біля інституту на вул. Ботанічній (пізніше переведена в селище Чорноморку); першим начальником цієї станції була *Н.К. Миротворська*. Тоді ж на узбережжі Чорного моря, в Отраді, була заснована геофізична лабораторія, її перший керівник – *О.С. Прусенков*, а в селі Маяки на Дністрі – гідрологічна станція, яку очолив *Ф. Захаров*. Пожвавилася науково-дослідна робота на кафедрах, регулярно працювали студентські наукові гуртки, які розробляли цікаві теми: про засоби боротьби з ерозією ґрунту, проблеми Каспію, прогнози небезпечних явищ погоди, вікові зміни клімату та ін.

У 1948 р. в ОГМІ відкрілося агрометеорологічне відділення і на 50 осіб збільшився набір студентів. Того ж року за розпорядженням Уряду колишні шкільні приміщення поверталися їх власникам. Інституту виділено напівзруйновану будівлю на вулиці Чкалова, 2-а (нині Велика Арнаутська), доручено відбудувати її і переселитися туди. Відбудова цього корпусу, а також будівництво гуртожитку на вулиці Гамарника 5, спортивно-оздоровчого табору в провулку ім. Ернста Кренкеля велося за безпосередньою участю студентів та викладачів.

Завдяки самовідданій праці студентів і викладачів, 1949-1950 навчальний рік в ОГМІ почався 1 вересня в тільки що відбудованому для себе корпусі. Після цього інститут ще помітніше прискорював свій розвиток. Збільшувалися контингент студентів і професорсько-викладацький склад інституту.

Якщо в ОГМІ і раніше навчалася певна кількість студентів-іноземців, то з 1951 р. він вже став систематично готувати спеціалістів для зарубіжних країн.

У квітні 1952 р. ОГМІ очолив **Г.Л. Кобус**. Ректорську посаду і посаду завідувача кафедри фізики він беззмінно обіймав до червня 1970 р.

У 1954р. в ОГМІ *було створено заочний факультет* і збільшено набір студентів на 100 осіб. Також було проведено переформування і зміцнення ряду кафедр. Так, із малих двох кафедр – метеорології й кліматології та синоптичної метеорології й аерології організовано кафедру метеорології й аерології, яку очолив доцент, а згодом доктор наук, професор Е.А. Бурман.

З 1955 р. більш помітно розширювалися навчальні бази інституту: на березі Чорного моря – в Отраді, на р. Дністр – в селі Маяки, засновано нову – в селищі Чорноморка (сюди переведена метеорологічна станція). Тоді ж був введений в дію гуртожиток №1 (вулиця Семінарська, 1). У наступні роки поступово розгорталося будівництво спортивно-оздоровчого табору.

У червні 1958р. Президія Академії наук УРСР організувала координаційну комісію з проблеми активних впливів на атмосферні процеси, маючи на меті боротьбу із засухою, до вирішення якої залучила й ОГМІ. В інституті для цього спеціально створили проблемну науково-дослідну лабораторію по вивченню теплих туманів і методів активних впливів на них; очолювала проблемну лабораторію кандидат фізико-математичних наук, доцент Є.М. Овчинникова. З провідних вчених, що представляли спеціальні кафедри, сформувалася науково-дослідна група; тоді ж був *заснований і науково-дослідний сектор*. В інституті стали розроблятися цікаві теоретичні і прикладні питання геофізики, гідрології, агрометеорології, радіометеорології.

У 1963р. ОГМІ у черговий раз довелося прилаштовуватися до зміни адреси основного навчального корпусу - вулиця Кірова, 106 (нині вулиця Базарна). При цьому помітно збільшилися навчальні площі інституту. Того ж року в новому корпусі була встановлена ЕОМ «Урал-1» - одна з перших в Одесі. Вона активно використовувалася у навчальному процесі; у викладачів же з'явилася можливість за допомогою ЕОМ вирішувати важливі наукові проблеми. У цей час в ОГМІ на 14 кафедрах працювало майже півтораєста викладачів, половина з них мала науковий ступінь доктора чи кандидата наук. Саме їх працею інститут заслужив авторитет як у своїй країні, так і за її межами.

У 1966-1967 рр. в ОГМІ навчалася 1708 студентів, в тому числі 800 – на заочному факультеті і 49 – іноземців. Навчання аспірантів проходило на профільних кафедрах та кафедрах вищої математики, фізики і хімії. У 1967 р. в інституті навчалася 26 аспірантів, з них 10 – без відриву від виробництва. Значна увага приділялася підготовці кадрів для гідрометеорологічних служб країн Європи, Азії, Африки і Латинської Америки.

Випускники ХІГМІ-ОГМІ у той час працювали в системі Гідрометслужби України та інших республік або займалися науковою і педагогічною роботою та з часом займали провідні посади. Так, серед багатьох з них: М.М. Аксарін – начальник УГМС Узбецької РСР; А.О. Гломозда – начальник УГМС Білоруської РСР; доктор фізико-математичних наук, професор М.І. Булєєв – директор Українського фізико-технічного інституту, член-кореспондент (пізніше академік) АН України; доктор фізико-математичних наук, професор Л.Н. Гутман керував лабораторією в Сибірському філіалі АН СРСР; доктор географічних наук, професор, член-кореспондент АН СРСР Калінін Г.П. завідував кафедрою гідрології в Московському державному університеті ім. М.В. Ломоносова; доктор географічних наук, професор К.Т. Логвинов – директор УкрНДГМІ; доктор географічних наук, професор Л.Г. Онуфрієнко – заступник директора УкрНДГМІ; доктор географічних наук, професор Г.Ф. Прихотько і кандидат географічних наук, доцент

Г.І. Перельот – організатори в УкрНДГМІ колективних досліджень з активних впливів на атмосферні процеси – перед серединою 60-х рр. у розквіті сил пішли із життя випускники ХІГМІ; А.І. Макаренко – директор Харківського гідрометеорологічного технікуму, В.І. Шляхов – заступник директора Центральної аерологічної обсерваторії (ЦАО) Гідрометслужби СРСР та ін.

Восени 1967р. в ОГМІ була відкрита спеціалізація з активних впливів на атмосферні процеси і радіолокації, а також створена відповідна лабораторна база.

У другій половині 60-х рр., як і раніше, успішно здійснювали навчальний процес і проводили науково-дослідну роботу в ОГМІ кандидат географічних наук, доцент (пізніше доктор географічних наук, професор) О.Г. Іваненко – проректор з навчальної і наукової роботи; доктор географічних наук, професор О.М. Раєвський – завідувач кафедри загальної і прикладної кліматології; кандидат географічних наук, доцент Н.І. Синицина – завідувачка кафедри агрометеорології; кандидат географічних наук, доцент Є.В. Терентьев – завідувач кафедри моделювання і гідропрогнозів, згодом – проректор і ректор; кандидат географічних наук, доцент (згодом доктор географічних наук, професор) Е.А. Бурман – завідувач кафедри загальної метеорології; доктор географічних наук, професор М.П. Леонов – завідувач кафедри синоптичної метеорології та ін. *Майже половина всього професорсько-викладацького складу ОГМІ були його випускниками.*

В ОГМІ протягом 60-х рр. було виконано ряд важливих наукових досліджень. Ретельно вивчалися радіаційні аспекти клімату (П.Г. Богданов, Ф.А. Белецький), синоптичні умови сильних вітрів (І.В. Бут), цикло- і антициклогенезу, загострення, переміщення і руйнування атмосферних фронтів (Т.Г. Акімович, І.В. Бут, М.П. Леонов, В.О. Зайченко, В.А. Бауман, М.О. Попова, О.П. Кудрянь, М.Д. Боляев та ін.). Нові результати з теорії атмосферних процесів були одержані Б.Я. Слободовим, з турбулентності у вільній атмосфері – В.А. Шнайманом і Н.Я. Шакіною. Ряд небезпечних явищ погоди досліджували З.М. Вітвицька, О.М. Раєвський, В.М. Земляков, К.В. Голуб, Н.К. Миротворська та ін. Дослідження особливостей вологообігу здійснювали Л.К. Смекалова та І.І. Калініна. Питаннями теплового балансу зрошуваних ланів займалася Т.Ю. Гагаріна. Виконувалися роботи з активних впливів (Є.М. Овчинникова, В.А. Шнайман, А.Ю. Яворський та ін.). Наукові дослідження в області агрометеорології інтенсивно проводились на кафедрі агрометеорології: К.Г. Мухіна, Н.І. Синицина, М.Я. Шевченко, В.В. Капелюш, К.А. Кожемяченко, П.Ю. Міуський, А.В. Сучкова, А.В. Швебс, Л.І. Дмитрієва, К.А. Варламова, М.О. Пихтіна, Л.Ю. Божко.

Викладачі інституту підтримували тісні зв'язки з проектними і виробничими організаціями, виконували роботи за їх завданнями. Співробітники кафедри кліматології провели детальні дослідження регіональних особливостей клімату півдня України, інтенсивності злив, ожеледних навантажень на лінії електропередач та ін. На кафедрі загальної метеорології Е.А. Бурманом була побудована загальна класифікація місцевих вітрів, Г.І. Зоріною досліджені загальні умови виникнення і розвитку бризових вітрів, С.В. Борисовою – загальні умови виникнення і розвитку гірсько-долинних вітрів. За участю студентів проводилися експедиційні дослідження в різних фізико-географічних районах (Г.О. Тінгасва та ін.). Виконано аналіз фенів високогірного району Грузії (спільно з А.М. Векуа), фенів долини Азау (спільно з В.П. Лапчевою), гірсько-долинних вітрів Алазанської долини, бризів Причорноморської низовини (спільно з С.В. Борисовою). Протягом ряду років співробітники кафедри брали участь у вивченні гідрометеорологічного ефекту зрошення на півдні України тощо.

В ОГМІ склалися свої *наукові школи*: доцента (згодом професора) **Е.А. Бурмана** – по дослідженню мезометеорологічних процесів; професора **О.М. Раєвського** – по

вивченню клімату України; професора *А.М. Бефани* – по вивченню проблем річкового стоку.

За післявоєнний період – до кінця 60-х рр. викладачами ОГМІ було захищені 9 докторських і 50 кандидатських дисертацій. Видано 30 збірників праць ОГМІ, продовжував видаватись міжвідомчий збірник праць.

У 1970 р. посаду ректора ОГМІ посів *Є.В. Терентьєв*. Як діяльна людина, талановитий організатор, відомий вчений і досвідчений педагог він став незаперечним авторитетом для всього колективу. У той момент вже було очевидним, що розвиток і науково-технічний прогрес Гідрометслужби СРСР, нові завдання по дослідженню природного середовища потребують подальшого вдосконалення вищої гідрометеорологічної освіти, розвитку її матеріально-технічної бази.

Як відзначалося колегією ГУГМС при Раді Міністрів СРСР (1972 р.), ОГМІ брав активну участь у розробленні та впровадженні нових навчальних планів підготовки спеціалістів гідрометеорологічного профілю. Ці плани передбачали доведення фізико-математичної підготовки гідрометеорологів до рівня фізико-математичних факультетів університетів, що дозволило навчати студентів вирішенню гідрометеорологічних завдань на сучасних досягненнях фізики і математики. *Посилювалися наукові контакти ОГМІ з дослідними установами Гідрометслужби України, була включена науково-дослідна тематика ОГМІ до зведеного плану науково-дослідних робіт ГУГМС при Раді Міністрів СРСР.*

Протягом 70-х рр. професорсько-викладацький склад кафедр успішно вирішував багато наукових і практичних завдань. Кафедрою загальної і прикладної кліматології проведені широкі дослідження особливо несприятливих явищ на території України і Молдавії; одержані результати використані при проектуванні різних споруд і в прогнозах погоди. Дослідження режиму локальних вітрів і розробки з цього питання, виконані кафедрою загальної метеорології, істотно допомогли при уточненні чисельних методів прогнозу погоди в умовах складного рельєфу. Уточнення чисельних методів прогнозу погоди для території України виконала кафедра теоретичної метеорології; проведені агрометеорологічні дослідження умов зростання і формування врожаю сільськогосподарських культур. Кафедра автоматизації гідрометеорологічних вимірів розробила нову апаратуру для гідрометеослужби, яка дала значний економічний ефект.

Того часу введені нові спеціалізації з підготовки фахівців у галузях гідрометеорологічного приладобудування, метеорологічних аспектів забруднення повітряного басейну.

На початку 80-х рр. ОГМІ мав п'ять факультетів: *гідрологічний, метеорологічний, агрометеорологічний, заочний і по роботі з іноземними студентами*. Здійснюючи підготовку студентів і аспірантів, а також керівництво науково-дослідною і навчально-виховною діяльністю підпорядкованих кафедр, факультети постійно розвивали наявні успіхи всього інституту.

В ОГМІ працював колектив висококласних фахівців, здатних вести серйозні наукові дослідження. *Основними науковими напрямками були:* “Визначення можливості спрямованої зміни мікроструктури теплих хмар різних форм і туманів” (професор Є.П. Школьній); “Генетичні методи розрахунку і передобчислювання максимального і середньорічного стоку річок і тимчасових водотоків у районах, охоплених небезпечними повеннями” (професор А.М. Бефани); “Дослідження локальних метеорологічних явищ, що виникають внаслідок взаємодії макро- і мезомасштабних процесів в атмосфері” (професор Е.А. Бурман); “Дослідження впливу метеорологічних умов на поширення шкідливих домішок в атмосфері промислових міст України” (доцент Л.К. Смекалова); - “Дослідження

просторово-часової мінливості океанологічних полів по даних гідрофізичних полігонів” (доцент А.Є. Філонов – за договором з Акустичним інститутом АН СРСР); “Автоматизація збору і обробки інформації при дослідженні радіотеплового випромінювання. Розробка і виготовлення бортової автоматизованої радіометричної системи. Опрацювання вводу і обробки радіометричної інформації” (доцент О.О.Гуревич – за договором з ГГО ім. О.І. Воейкова); “Опрацювання математичної моделі локальної атмосфери (доцент В.Г. Волошин – за договором з Московським інститутом теплотехніки); “Розробка будови кольорової фоторегістрації полів радіояскрависних температур (доцент О.О.Гуревич – за договором з ГГО ім. О.І.Воейкова); “Опрацювання і впровадження технології вирощування високопродуктивних видів нових кормових культур для радгоспів “Одесплодоовчпрому”(доцент К.А. Варламова – за договором з Українським АПОКП “Укрконсервпром” Мінхарчпрому УРСР); “Розроблення алгоритму і програми критичного контролю вимірювальної інформації для “АНКОС – АГ” (доцент В.В. Ауров – за договором з СПКБ “Нафтопромхімавтоматика”).

Відповідно до координаційного плану ГКНТ РМ СРСР співробітниками інституту під керівництвом професора Є.П. Школьного на базі проблемної науково-дослідної лабораторії були опрацьовані методи і засоби штучного виклику опадів на площах до 10 тис. кв. км і боротьби з небезпечними явищами погоди (град, грози, тумани, низька хмарність); досліджені мезо- і макромасштабні хмарні системи (включаючи циклонічні утворення атмосфери) з метою визначення можливості впливу на них і т.д.

Завдяки турботам ректора Є.В.Терентьєва у 1974 р. в інституті була створена спеціалізована Вчена рада по захисту кандидатських дисертацій. Продовжував ефективно працювати НДС інституту з річним бюджетом близько 800 тис. крб. За 1971-1975 рр. співробітники інституту одержали 13 авторських свідоцтв і патентів. У 1976-1980рр. загальний обсяг виконаних співробітниками інституту госпдоговірних робіт становив 2 мільйони 375 тис. крб.

Колектив ОГМІ виконував велику роботу по вдосконаленню підготовки кадрів. До середини 1982 р., за півстолітній період своєї діяльності, ХІГМІ–ОГМІ випустив 7750 дипломованих спеціалістів, у тому числі для 76 зарубіжних країн. З цієї великої армії фахівців в подальшому стали академіками 2 особи (В.Є. Іванов, Г.П. Калінін); докторами наук, професорами – понад 50 осіб; кандидатами наук, доцентами – більше ніж 400 осіб; лауреатами Державної премії СРСР та премії Ради Міністрів СРСР – 6 осіб (І.М. Безуглий, С.Г. Богуславський, В.П. Лапчева, Г.П. Калінін, О.Г. Бронфман та К.А. Варламова); учасниками ВДНГ СРСР – близько 300 осіб (їх праці відзначені золотими, срібними чи бронзовими медалями та дипломами цієї виставки); удостоєними різних урядових нагород – більше 500 осіб; відмінниками Державного комітету по гідрометеорології і контролю природного середовища – понад 1000 осіб і т.д. Сотні найдостойніших випускників ХІГМІ – ОГМІ були висунуті на посади керівників великих підрозділів гідрометеослужби, різних науково-дослідних інститутів. Ось лише деякі з них (на додаток до вже названих, коли йшлося про 60-ті рр.): - *М.П. Скрипник* очолював Державний комітет України з гідрометеорології і контролю природного середовища; *А.В. Бродський* – Московський головний авіаметеорологічний центр (МГАМЦ); *В.І. Сарожін* обіймав посаду заступника начальника Управління з гідрометеорології і контролю природного середовища Північно-Кавказького економічного району, *Ю.М. Гарам-Грановський* – заступника начальника УГМС Камчатської області, *М.Д. Седих* – заступника начальника УГМС Магаданської області, *В.П. Виноградов* – заступника начальника УГМС Красноярського краю, *В.М. Полуничев* – начальника ОМС Качинського ВВАУЛ, *М.Х. Байдал* – заступника

директора Всесоюзного науково-дослідного інституту гідрометеорологічної інформації (ВНДІГМІ), *С.Д. Кошинський* – заступника директора Сибірського регіонального ГМІ і т.д.

Тоді у стінах рідного інституту плідно працювало понад 100 його колишніх випускників. До них належали: ректор Є.В. Терент'єв; проректори: Є.Д. Гопченко та А.Ф. Ківганов; декани: Г.О. Тінгаєва, А.В. Сучкова, М.І. Вільданова і Г.І. Мозгунов; завідувачі кафедр: професори Е.А. Бурман і О.Г. Іваненко, доценти П.Ю. Міуський і Б.Ф. Череділов; професори кафедр: Н.Ф. Бефані, В.Ф. Суховій і О.М. Раєвський; доценти кафедр: К.В. Голуб, Н.І. Синицина, Г.А. Медведєв, В.В. Капелюш, Г.І. Швебс, О.П. Кудрянь, Л.О. Андрієнко, В.А. Шнайдман, Н.К. Миротворська, І.І. Калініна, Л.М. Герасименко, Ж.В. і В.Г. Волошини, Г.В. Хоменко, Л.І. Дмитрієва, І.О. Попова, О.С. Прусенков та ін.

Особливою любов'ю в колективі користувалися ті, хто вже 25-30, а то і більше років щедро віддавали свої наукові знання, багатий досвід і велику енергію студентам, аспірантам, молодим викладачам, а саме: професори А.М. Бефані, Д.І. Грінвальд, М.А. Рутман, доценти В.С. Навроцька, П.І. Щербак, М.Я. Шевченко, К.А. Кожем'яченко, А.І. Молдаванов, П.Ю. Любаров та ін.

80-ті рр. XX ст. позначилися бурхливим розвитком матеріально-технічної і соціальної бази інституту. Стали до ладу новий навчально-лабораторний корпус по вулиці Львівській, 15 площею 24 тис. кв.м і їдальня на 270 місць. Було побудовано 2 гуртожитки (вулиця Львівська, 15-а) на 1250 місць. Продовжували обладнуватися нові і модернізуватися сучасними приладами існуючі лабораторії, навчальні аудиторії.

У 80-ті рр. успішно здійснювали навчальний процес і вели наукові дослідження випускаючі кафедри: гідрології суші, якою завідував професор Є.Д. Гопченко, гідропрогнозів і моделювання – доцент Є.В. Терент'єв, водних досліджень – професор О.Г. Іваненко, океанології – професор В.Ф. Суховій, теоретичної метеорології і метеорологічних прогнозів – професор А.Ф. Ківганов, агрометеорології та агрометеорологічних прогнозів – професор А.М. Польовий, загальної і прикладної кліматології – професор Є.П. Школьніий, загальної метеорології – професор Е.А. Бурман, активних впливів і радіометеорології – доцент М.Ф. Павлов, гідрометеорологічних вимірювань і приладів – доцент О.О. Гуревич.

Того часу *традиційні наукові школи інституту* активно готували вчених гідрометеорологічного профілю. Представники *наукової школи професора А.М. Бефані* – професори Є.Д. Гопченко, Н.Ф. Бефані, О.Г. Іваненко, Г.І. Швебс та ін. стали відомими у науковому світі. В *науковій школі професора Е.А. Бурмана* були захищені кандидатські дисертації Г.О. Тінгаєвою, С.В. Борисовою, Ж.В. Волошиною, Г.І. Зоріною. *Науковою школою професора О.М. Раєвського* були підготовлені кандидати наук К.В.Голуб, Н.К. Миротворська, Л.К. Смекалова, О.О. Врублевська, І.І. Калініна та ін.

У 80-ті рр. почали складатися *нові наукові школи: професора Є.П. Школьного* – з кліматології і статистичної обробки метеорологічної інформації; *професора А.М. Польового* – з агрометеорологічних прогнозів; *професора В.А. Шнайдмана* – з фізики граничного шару атмосфери.

90-ті рр. XX ст. стали по-справжньому переломним етапом у розвитку Одеського гідрометеорологічного інституту. Від часу проголошення незалежності України ОГМІ зробив значний внесок в процес національного відродження, розбудову національної гідрометеорологічної служби, державних органів управління природокористуванням. Це був етап становлення молоді Української держави, реформування української вищої освіти. Зосереджувалася велика увага на нових напрямках і спеціальностях підготовки фахівців. Ще у 1992р. *відкрилася підготовка фахівців у галузі охорони навколишнього*

середовища та екології, а з 1994 року – підготовка за спеціальностями “Гідрографія” і “Менеджмент природоохоронної діяльності”, через декілька років після цього – за спеціальністю “Інформаційні управляючі системи і технології”. ОГМІ в числі перших в Україні перейшов у 1993р. на багатоступеневу систему вищої освіти. Силами інституту, науково-методичної комісії Міністерства освіти України з „Гідрометеорології” (голова Степаненко С.М.) були розроблені Державні стандарти вищої освіти з напрямку “Гідрометеорологія” на рівнях бакалавра, спеціаліста та магістра. Опрацьовані та реалізовані інтегровані навчальні плани “технікум-інститут”, завдяки яким термін навчання студентів гідрометеорологічних технікумів скоротив на два роки.

Свій талант і душу вклали вчені інституту в розвиток вищої екологічної освіти в Україні. Проректор з навчальної роботи С.М. Степаненко, професори І.Д. Лоева, Т.А. Сафранов, доценти В.В. Ауров, О.Г. Владимірова, Л.М. Полетаєва, М.Г.Сербов брали активну участь у розробці концепції екологічної освіти в Україні, Державних стандартів вищої освіти з напрямку “Екологія та охорона навколишнього середовища”.

Професор Л.С. Говоруха, доценти В.М. Ситов і В.Є. Тимофєєв цілком присвятили себе справі розбудови Українського Антарктичного центру та Української Антарктичної станції ім. В.І. Вернадського.

З 1993р. відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992р. № 490 в ОГМІ почалася *підготовка кадрових офіцерів* для різних родів Збройних Сил України і Служби безпеки України за напрямом “Гідрометеорологія”. У жовтні 1992р. згідно з цією Постановою Уряду була створена *кафедра військової підготовки*. Керівництвом кафедри, насамперед полковниками (згодом кандидатами географічних наук) В.В. Конкіним і В.Б. Петерсоном спільно з вченими-метеорологами та океанологами інституту було створено нову систему підготовки кадрових офіцерів-гідрометеорологів з цілої низки військово-облікових спеціальностей.

У грудні 1993 р. посаду ректора ОГМІ обійняв **С.М. Степаненко**. Саме з 1993р. *інститут перейшов на треступеневу систему підготовки фахівців: бакалаврів* (фахівців 2-го класу за класифікацією ВМО), *спеціалістів* (інженерів – фахівців 1-го класу) та *магістрів* (фахівців з поглибленою науково-практичною підготовкою за відповідними спеціальностями і спеціалізаціями). Тобто *структура навчального процесу в ОГМІ поступово була наближена до міжнародних стандартів і стала відповідати їм*, в тому числі стандартам Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО) – спеціалізованої агенції ООН. Програми підготовки фахівців з цього напрямку відповідають міжнародним стандартам і визнаються гідрометеорологічними службами світу.

У травні-червні 1994р. ОГМІ пройшов атестацію та акредитацію і відповідно до рішення МАК від 15 вересня 1994р., протоколу № 13 та наказу Міносвіти України від 3 жовтня 1994р. № 278 інститут було акредитовано за четвертим рівнем.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1997р. № 526 “Про вдосконалення мережі вищих та професійно-технічних навчальних закладів” і наказом Міністерства освіти України від 20 червня 1997р. № 218 “Про реформування мережі вищих навчальних закладів, підпорядкованих Міністерству освіти України, в Одеському гідрометеорологічному інституті створено структурний підрозділ “*Херсонський гідрометеорологічний технікум*”. З початку 2004 року структурним підрозділом нашого ВНЗ став також *Харківський гідрометеорологічний технікум*. У грудні 2011 року університет поповнився ще одним структурним підрозділом – *Одеським коледжем комп’ютерних технологій*, який був створений на базі Одеського верстатобудівного технікуму.

Одеський гідрометеорологічний інститут за своєю організаційною структурою, навчальною і науковою діяльністю, за рівнем підготовки спеціалістів з фундаментально-прикладних наук, різних галузей народного господарства, набув статусу університету. З огляду на це, *Кабінет Міністрів України розпорядженням від 9 серпня 2001р. № 363-р. утворив Одеський державний екологічний університет (ОДЕКУ)*. У Постанові Кабінету Міністрів України зазначено: *“Прийняти пропозицію Міністерства освіти і науки, погоджену з Мінекономіки, Мінфіном та Одеською облдержадміністрацією, про утворення Одеського державного екологічного університету на базі Одеського гідрометеорологічного інституту...”*. Ректором ОДЕКУ було призначено доктора фізико-математичних наук, професора, академіка, члена Президії Академії наук вищої школи України, заступника Голови Ради ректорів ВНЗ III-IV рівнів акредитації Одеського регіону **Степаненка С.М.**

На сьогоднішній день Одеський державний екологічний університет є вищим навчальним закладом IV рівня акредитації з підготовки фахівців з вищою освітою в області гідрометеорології, екології, моніторингу навколишнього середовища, організації природоохоронної діяльності, водних біоресурсів та аквакультури, економіки та менеджменту природокористування, автоматизованих систем моніторингу навколишнього середовища, геоінформаційних систем та технологій.

До складу структурних підрозділів університету входять: навчально-науковий гідрометеорологічний інститут, п'ять факультетів (природоохоронний, еколого-економічний, комп'ютерних наук, магістерської та аспірантської підготовки, заочний), центр післядипломної освіти, підготовче відділення, Центр магістерської підготовки на базі Морського гідрофізичного інституту НАН України (м. Севастополь), Херсонський та Харківський гідрометеорологічні технікуми, Одеський коледж комп'ютерних технологій.

Навчальний процес забезпечують близько 225 викладачів, серед яких майже 80% з науковими ступенями та вченими званнями, в тому числі 20% – докторів наук, професорів, академіків. В університеті сконцентрований найбільш потужний в Україні науковий потенціал в галузі моніторингу та охорони навколишнього середовища. Вчені університету зробили вагомий внесок у розвиток гідрометеорологічної та екологічної освіти і науки в незалежній Україні. Особливо відчутний свій вклад у науку та освіту внесли, а абсолютна більшість – й сьогодні вносять – наші вельмишановні професори і доктори наук: А.М. Андріанов, А.М. Бефані, Н.Ф. Бефані, О.І. Герасимов, О.В. Глушков, Є.Д. Гопченко, В.А. Єфімов, О.Г. Іваненко, В.Г. Ковальов, Ю.О., Корбан В.Х. (д.т.н. Російської Федерації), Ю.О. Кругляк, Л.С. Лобода, І.Д. Лоєва, В.І. Мещеряков, З.А. Міщенко, Є.В. Обухов, А.М. Польовий, Т.А. Сафранов, Ю.М. Соколов, С.М. Степаненко, В.Ф. Суховій, А.Г. Тарнопольський, Ю.С. Тучковенко, В.М. Хохлов, Є.П. Школьнік, В.А. Шнайдман.

Підготовка, перепідготовка фахівців, включаючи надання другої вищої освіти, за денною та заочною формами навчання здійснюється за такими напрямками вищої освіти:

- 040105 „Гідрометеорологія” (спеціальності: „Метеорологія”, „Гідрологія”, „Океанологія”, „Гідрографія”, „Агриметеорологія”, „Атмосферна геофізика”, „Кліматологія”);

- 040106 „Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” (спеціальності: „Екологія та охорона навколишнього середовища”, „Прикладна екологія та збалансоване природокористування”, „Екологічна безпека”, „Екологічний контроль і аудит”, „Радіоекологія”, „Заповідна справа”);

- 050101 „Комп'ютерні науки” (спеціальність: „Інформаційні управляючі системи і технології”);

- 030601 „Менеджмент” (спеціальності: „Менеджмент організацій і адміністрування”, „Менеджмент природоохоронної діяльності”);

- 090201 „Водні біоресурси та аквакультура” (спеціальності: „Водні біоресурси”, „Охорона відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів”);
- „Військова гідрометеорологія” (гідрометеорологічне та геофізичне забезпечення військово-повітряних сил, сухопутних військ, артилерії та ракетних військ, військово-морських сил).

На базі окремих підрозділів ОДЕКУ, до складу яких входять Харківський та Херсонський гідрометеорологічні технікуми, здійснюється підготовка молодших спеціалістів за спеціальностями: “Метеорологічні та гідрологічні спостереження”, “Експлуатація та обслуговування гідрометеорологічних вимірювальних систем”, „Експлуатація радіометеорологічних станцій”, „Прикладна екологія (за галузями)”, а на базі Одеського коледжу комп’ютерних технологій здійснюється підготовка молодших спеціалістів за спеціальностями: «Розробка програмного забезпечення», «Обслуговування комп’ютерних систем та мереж», «Конструювання, виробництво та технічне обслуговування радіотехнічних пристроїв», «Обслуговування станків з програмним управлінням та робототехнічних комплексів».

Випускники університету розподіляються в структурні підрозділи державної гідрометеорологічної та державної гідрографічної служб України та країн СНД, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Державного агентства водних ресурсів України, Державного агентства рибного господарства України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та Міністерства оборони України, інші міністерства і відомства України. З 1992 року ОДЕКУ здійснює підготовку кадрових військових гідрометеорологів для Міністерства оборони України. Студенти всіх факультетів денної форми навчання мають можливість пройти підготовку за програмою «офіцерів-запасу».

За напрямом 040105 „Гідрометеорологія” ОДЕКУ протягом майже 60 років готує фахівців для Всесвітньої метеорологічної організації – спеціалізованої агенції ООН. Програми підготовки фахівців в цьому напрямі відповідають затвердженим міжнародним стандартам і визнаються всіма гідрометеорологічними службами світу.

Одеський державний екологічний університет має високий кадровий потенціал, потужну матеріально-технічну базу – за цими показниками ВНЗ знаходиться на перших місцях в Одеському регіоні. На базі університету працюють дві навчально-методичні комісії (з гідрометеорології та екології) Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. В ОДЕКУ ефективно працюють: докторантура за чотирма науковими напрямами („Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія”, „Океанологія”, „Метеорологія, кліматологія, агрометеорологія”, „Конструктивна географія”), аспірантура – за шістьма спеціальностями („Метеорологія, кліматологія, агрометеорологія”, „Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія”, „Океанологія”, „Конструктивна географія та раціональне природокористування”, „Обчислювальна математика”, „Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища”), діють спеціалізовані Вчені ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій з чотирьох наукових спеціальностей.

За об’єктивними показниками, незважаючи на свої порівняно невеликі розміри, Одеський державний екологічний університет має всі ознаки дослідницького університету. Про це свідчать як власні наукові досягнення, так і тісна співпраця з науковими установами. На базі університету працюють міжвідомчі навчально-науково-виробничі комплекси „Український центр гідрометеорологічної освіти”, „Фізика довкілля” (сумісно з Інститутом теоретичної фізики Національної академії наук України та Інститутом магнетизму НАН України), „Океанологія та морське природокористування” (сумісно з Морським гідрофізичним інститутом НАН України) та міжвідомчий навчально-науковий комплекс з підготовки та перепідготовки спеціалістів для Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

Університет є членом та партнером таких міжнародних організацій: Азіатсько-Тихоокеанська асоціація вчених-дослідників (APASA), Альянс університетів за

демократію (AUDEM), Європейська організація співробітництва в галузі наукових досліджень і технологій (COST), Євразійська Асоціація Університетів, Чорноморська Мережа Університетів. Університет розвиває міжнародне співробітництво з вищими навчальними закладами, науковими установами та організаціями таких країн як Російська Федерація, КНР, США, Швеція, Німеччина, Італія, Фінляндія, Болгарія, Білорусь, Мексика, В'єтнам, Естонія та інші.

Наукові дослідження здійснюються на випускаючих і фундаментальних кафедрах університету (кафедральні науково-дослідні роботи), в науково-дослідній частині університету (НДЧ): проблемних науково-дослідних лабораторіях «Моделювання гідрофізичних та екосистемних процесів», «Екстремальні метеорологічні явища на території України», «Дослідження максимального стоку річок України», «Проблеми забруднення атмосфери»; Науково-дослідній лабораторії з проблем Антарктиди; Лабораторії кліматичних змін; Проблемній науково-дослідній лабораторії спецфонду НДЧ, яка комплектується тимчасовими творчими науковими колективами, створеними для виконання госпдоговірних робіт, у Регіональному центрі розповсюдження екологічних знань.

Основні напрямки наукових досліджень, які виконуються в Одеському державному екологічному університеті, включають: розробку методів і засобів гідрометеорологічного забезпечення системи екологічного моніторингу та різних галузей народного господарства України; вивчення проблем, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, економікою природокористування та екологічним менеджментом виробництв; забезпечення різних областей господарської діяльності й організацій прогнозами погоди і попередженнями про небезпечні її явища; моделювання геофізичних об'єктів і тенденцій змін клімату, оцінка впливу цих змін на різні галузі господарської діяльності; всебічне і комплексне вивчення водних об'єктів, розробка наукових основ управління їх гідрологічним режимом, екологічним станом і прогнозування якісних і кількісних змін у майбутньому; вивчення закономірностей формування гідрологічного, гідрохімічного і гідробіологічного режимів прибережних і відкритих морських акваторій, моделювання і прогноз їхнього екологічного стану, динаміки вод, гідродинамічних процесів у прибережній зоні моря; математичне моделювання впливу погодних умов на процеси формування врожайності, розробка нових і удосконалення існуючих методів агрометеорологічного прогнозу росту, розвитку і формування урожайності; геофізичне і гідрометеорологічне забезпечення військово-повітряних сил, сухопутних і ракетних військ, артилерії, військово-морських сил; менеджмент, економічне і правове обґрунтування природоохоронної діяльності; удосконалення науково-методичних основ забезпечення навчального процесу; участь у наукових програмах досліджень Антарктиди.

Значний обсяг наукових досліджень виконується за міжнародними грантами. Перші гранти були отримані від неурядової міжнародної організації Earthwatch на виконання дослідження екологічного стану малих річок півдня України (1995-96 рр.). Виконавці: Центр з водних ресурсів Нью-Йоркського університету і кафедра гідрології суші ОДЕКУ. Надалі були гранти Intas (проф. Герасимов О.І., проф. Гопченко Є.Д.), Tacis (проф. Глушков О.В., проф. Польовий А.М., проф. Іваненко О.Г., проф. Гопченко Є.Д., к.г.н. Кулакова П.О.), за науково-технічною програмою НАТО (доц. Іванов С.В.). В різні роки провідні викладачі, аспіранти й студенти були Соросовськими стипендіатами (Соросовські професори: Глушков О.В., 1996, 1997 рр., Гопченко Є.Д., 1997 рік; Соросовські доценти: Сербов М.Г., 1995 р., Дормостученко Г.М., 1995 р., Корбан В.Х., 1997 р., Препелиця Г.П., 1997 р., Шумлянський І.І., 1997 р.; Соросовські молоді вчені – Амбросов С.В., 1996, 1997 рр., Вітавецька Л.А., 1998 р., Поліщук В.М., 1997 р., Данько С.В., 1997 р., Шпінарьова І.М., 1997 р.; Соросовські студенти: Троїцька О.В., 1997 р., Кольцова, 1995 р., Чернишова, 1995 р., Рязанов Є.О., 1998 р.). В останні роки міжнародне наукове співробітництво ефективно розвивалося на кафедрі загальної та теоретичної фізики, яку очолює д.ф.м.-н., проф. Герасимов О.І. Співробітники кафедри

беруть участь у виконанні 2-х міжнародних наукових проектів: “Фізика складних нелінійних систем” з Інститутом фізики Сольвея (Бельгія) за програмою ЄС та міжнародного фонду Human Capital and Mobility (проф. Герасимов О.І.); „Спектроскопія трансуранових елементів” (доц. Дойков Д.М.) сумісно з Сеульським університетом (Південна Корея). Завідувач кафедри хімії навколишнього середовища проф. Ганін Е.В. працював над проектом „Вивчення синтезу і властивостей аза-макроциклічних речовин і деяких речовин включення на основі краун-етерів” в Тамканзькому університеті (Китай). Завідувач кафедри вищої та прикладної математики проф. Глушков О.В. бере участь у виконанні наукових досліджень в Technical University of Dresden, Institution of Complex System, Technical University of Hamburg (Germany) по наукових проектах “Computer numerical Modelling of Rydberg atomic systems”, „Green’s functions”. Старший науковий співробітник НДЧ університету д.г.н. Іванов С.В. брав участь у виконанні наукового гранта NATO (Science for Peace) з тематики “Extreme precipitations”. Співробітники кафедри фізики атмосфери та кліматології беруть активну участь у міжнародних наукових та освітніх проектах COST, TEMPUS, MEGAPOLI, в рамках яких в університеті у 2008 році пройшла міжнародна наукова конференція «Mesoscale Meteorology and Air Pollution», а в 2011 році – уперше відбулася літня наукова студентська школа «Integrated Modelling of Meteorological and Chemical Transport Processes/Impact of Chemical Weather on Numerical Weather Prediction and Climate Modelling».

Університет на рівні наукових експертів брав участь у виконанні таких міжнародних проектів: ЄР – Україна за програмою ТАСІС «Озера нижнього Дунаю» (2001-2002 рр.); «Попередження надзвичайних ситуацій і захист від паводків в Євросередині Нижній Дунай» (2005 р.); «Технічна допомога у плануванні менеджменту басейну Нижнього Дністра» (2006-2007 рр.); проекту 7-ої Рамкової Програми Європейського Співтовариства «Комплексне управління водними ресурсами і прибережною зоною в Європейських лагунах в умовах змін клімату - Lagoons» (FP7-ENV-2011 № 283157 “Integrated water resources and coastal zone management in European lagoons in the context of climate change”, 2012-2014 рр.). Кафедра агрометеорології успішно виконує роботи за навчальними міжнародними грантами TEMPUS: 159173-TEMPUS-DE-TEMPUS-JPCR «EU Based Course in Foodstuff Expertise & Quality Control»; EC Tempus Joint Project 511390-TEMPUS-1-2010-1-SK-TEMPUS-JPCR «Environmental Governance for Environmental Curricula».

Ця активна міжнародна діяльність є свідченням активної роботи існуючих в університеті *наукових шкіль*: теоретичної та прикладної гідрології (кафедра гідрології суші), кліматології і статистичної обробки метеорологічної інформації (кафедра фізики атмосфери та кліматології), фундаментальні та прикладні дослідження геофізичного граничного шару (кафедра фізики атмосфери та кліматології), математичне моделювання продукційного процесу рослин (кафедра агрометеорології та агрометпрогнозів), а також у процесі формування та розвитку знаходяться *нові наукові школи*: регіональна океанологія (кафедра океанології та морського природокористування); екологічні проблеми регіонів України (кафедра прикладної екології); дослідження забруднення нижніх шарів атмосфери у містах (кафедра екологічного контролю і права), управління екологічним станом водних екосистем (кафедра гідроекології та водних досліджень, кафедра океанології та морського природокористування, кафедра гідрології суші).

У 80-річну історію Одеського державного екологічного університету вписано багато славетних імен його викладачів, науковців і випускників. Університет набув добрих традицій, знайшов своє неповторне обличчя, в ньому підготовлені та працюють науково-педагогічні працівники, науковці, співробітники, якими може пишатися будь-який вищий навчальний заклад України.